

Melita Zemljak Jontes

DRUSHINA IN OBITEL

kot strokovna izraza Registra Dalmatinovega prevoda *Biblije*
v slovarjih slovenskega jezika na spletišču *Fran*

1 Uvod

Prispevek osvetljuje rabo občnega (in lastnoimenskega, kolikor je prisotno) strokovnega izrazja, kot ga je na 13 straneh v Registru *Biblije* zapisal Jurij Dalmatin.¹ Izhodišče pričujoče raziskave bosta izbrana izraza *Drushina* 'družina' in *Obitel* 'obitelj' s področja družbene terminologije, ki v Registru sicer obsega 39 besed. Strokovno izrazje iz Registra prevoda Dalmatinove *Biblije* bo pojavnostno in, kjer slovarji to omogočajo, pomensko preverjeno najprej v zgodovinskih slovarjih slovenskega jezika *Besedje slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja*; *Slovensko-latinski slovar po: Matija Kastelec-Gregor Vorenc, Dictionarium Latino-Carniolicum (1680–1710)*; *Slovar jezika Janeza Svetokriškega*; Maksa Pleteršnika *Slovensko-nemški slovar*; Vilka Novaka *Slovar stare knjižne prekmurščine*, v nadaljevanju pa še v splošnih slovarjih slovenskega jezika: *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, *Slovenski pravopis*, pa tudi v narečnem slovarju *Slovenski lingvistični atlas 1*. Obe geselski iztočnici bosta pregledani še v terminoloških slovarjih spletišča *Fran*.²

Prispevek bo skušal prikazati, v kolikšni meri se zapisano in v analizi obravnavano izrazje pojavlja v zgodovinskih slovarjih, v kolikšni meri v sodobnih splošnih slovarjih slovenskega (knjižnega) jezika ter v terminoloških slovarjih.

1 Jurij Dalmatin: *Biblija*. <http://www.dlib.si/rokopisi/biblia/biblia.html>, dostop 6. 7. 2015.

2 Spletišče *Fran*: <http://www.fran.si/>, dostop 6. 7. 2015–16. 7. 2015.

O terminologiji v Registru Dalmatinovega prevoda *Biblije* je razpravljalo veliko raziskovalcev razvoja slovenskega jezika (npr. Ahačič 2007; Gjurin 1984: 183–208; Orožen 1983/84: 196–201, 1984: 249–274, 1986a: 403–425, 1993: 104–160; Legan Ravnikar 2001, 2002: 13–27, 2005: 334–352; Merše 2006: 485–493; Novak 2004), prispevek pa za izhodišče zajema popis terminologije Registra Dalmatinovega prevoda *Biblije*, ki ga je pripravila L. Bokal (2009: 279–291). Bokalova namreč opredeljuje 19 strokovnih področij v Registru Dalmatinovega prevoda *Biblije* in navaja vse Dalmatinove primere zanje (2008: 283–289). Najštevilčnejše zastopane skupine izrazja so izrazje iz družbene terminologije, pravno, geografsko ter zoološko izrazje pa tudi izrazje za materialno, zlasti kmečko kulturo in splošno psihološko izrazje.

Za analizo sta bili izbrani geselski iztočnici *Drushina* (v Registru z oznako *kra.*, tj. krajnsko) in *Obitel* (v Registru z oznako *slo.*, tj. slovensko), in sicer iz dveh temeljnih razlogov: prvi je splošnost in pogostnost rabe izrazja iz družbene terminologije, ki omogoča pomenske primerjave, drugi pa možnost širitve pomenov z ozko strokovnimi pomeni na drugih strokovnih področjih. V središče raziskave je postavljena zabeleženost in pomenskost obeh geselskih iztočnic v slovarjih slovenskega jezika, dostopnih na spletišču *Fran*, iz tega sledeč pregled njunih pomenskih sorodnosti in razlik, predvsem pa prikaz (ne)kontinuiranosti njune rabe v slovarjih slovenskega jezika od 16. stoletja.

2 Razvoj slovenskega strokovnega izrazja³

M. Orožen (1986b: 133–150) opredeljuje tri faze oz. razvojne stopnje razvoja slovenskega strokovnega izrazja, tj. s konca 18. stoletja (težave ob prevajanju strokovnega izrazja v slovenščino), prva polovica 19. stoletja (očiten napredek v zbiranju – predvsem nara-

3 Poglavlje gl. v Zemljak Jontes (2014: 132–133).

voslovne – izvirne terminologije, slovenjenje terminov tujega izvora, tudi slovanskega), druga polovica 19. stoletja (načrtno oblikovanje slovenske znanstvene terminologije, slovarsko delo M. Cigaleta, *Znanstvena terminologija s posebnim ozirom na srednja učilišča*). A. Legan Ravnikar k tej trodelni razdelitvi dodaja (2009: 49) še zgodnejši obdobji, tj. obdobje oblikovanja slovenskega knjižnega jezika v drugi polovici 16. stoletja in prvih natisnjenih zapisov strokovnega izrazja, in drugo, tj. začetno obdobje načrtnega prizadevanja za oblikovanje slovenskega strokovnega izrazja v 2. polovici 18. stoletja do Vodnikove smrti (1819). Zadnje obdobje (drugo polovico 19. stoletja) je razširila še na začetek 20. stoletja, tj. do leta 1919, do ustanovitve prve slovenske univerze. Seveda lahko o razvoju strokovnega izrazja govorimo tudi po letu 1919; o tem velja zastaviti samostojno pregledno študijo.

M. Kalin Golob (2008: 79) poudarja, da je v sodobnosti »pri terminološkem delu sprejeto Havránkovo stališče, da morata pri tvorjenju strokovnega izrazja sodelovati jezikoslovec in ustrezen strokovnjak«. Vsako tvorbo strokovne terminologije pa usmerjajo osnovna terminološka načela (prav tam: 81): »zahtev/a/ po enumnosti (znotraj te zahteve deluje zahteva po ujemanju med pojmovnim svetom in poimenovalnim sistemom stroke), po knjižnosti (podrejanje pravilom knjižnega jezika), po čustveni nezaznamovanosti (neekspresivnosti) in kratkosti strokovnega izraza (pri čemer je zaželena enobesednost, vendar je ni mogoče vedno uresničiti). Iz vseh teh zahtev izhaja zahteva po ustaljenosti termina, tj. zahteva, ki velja za jezik sploh in jo teorija jezikovne kulture rešuje z Mathesiusovim načelom prožne ustaljenosti«.

Slovenska slovnica (Toporišič 2000: 28–30) navaja več vrst strokovnih jezikov (praktičnostrokovni, znanstveni in navadni strokovni oz. poljudnoznanstveni jezik), v *Enciklopediji slovenskega jezika* pa je termin strokovni jezik označen kot (Toporišič 1992: 315) »/p/osebne značilnosti jezika po strokah« s svojo temeljno

značilnostjo, tj. s posebnim izrazjem, in s težnjo po njegovem slovenjenju, kjer je to mogoče, da bi bili jeziki strok razumljivi čim širšim krogom (prav tam). Poudarjeno je, da gre za *jezike strok* in ne za *en* strokovni jezik. Š. Vintar strokovni jezik opredeli kot (2008: 14) zbir »vseh oblik specializiranega izražanja, tipičnega za stroke, znanosti, vede, področja in dejavnosti, ki vključujejo posebno znanje in kjer je mogoče razlikovati med laiki in strokovnjaki«.

3 Pregled in analiza strokovnega izrazja Registra Dalmatinovega prevoda *Biblije*

Register Dalmatinovega prevoda *Biblije* zajema 772 iztočnic (z dvojnicami) (Bokal (2008: 284) po Gjurin (1984: 185)). Bokalova strokovna področja pomensko natančneje razdeli na 19 vrst izrazov (2008: 284–289): 1) izrazje krščanske terminologije, 2) izrazje družbene terminologije (izrazi, ki označujejo posamezne (družbene) skupine, izrazi s pomensko sestavino oblast, izrazi za osebe iz družbenih slojev, izrazi dostojanstva, izrazi za poklice, izrazi v zvezi z varnostjo, izrazi za osebe glede na starost), 3) pravno izrazje (splošno pravo, dedno pravo, izrazi za denarno pravo, izrazi za lastnike kmetij glede na velikost posesti), 4) geografsko izrazje (izrazi iz geomorfologije, izrazi iz pedologije, izrazi za kraje bivanja, izrazi s področja meteorologije), 5) izrazi iz botanike, 6) izrazi iz sadjarstva, 7) zoološko izrazje (izrazi za domače živali, za zveri, izrazi za ptiče), 8) izrazje s področja rudoslovja, 9) izrazi za materialno, zlasti kmečko kulturo (izrazi za kmečko vprego, za posode, za vrste blaga, za oblačila), 10) izrazi s področja mode, 11) izrazi za živila (jedi) z izrazi za načine priprave hrane, 12) izrazi za dele telesa, 13) izrazi splošnega zdravstva z izrazi za bolezni, 14) splošno psihološko izrazje (izrazi za razpoložensko negativna stanja, izrazi za osebe z negativnim značajskim predznakom), 15) tehnič-

ni izrazi, 16) izrazi iz stavbarstva, 17) izrazi za instrumente, 18) izrazi iz tiskarstva, 19) filozofski izrazi.

Najštevilčnejše skupine izrazja glede na število različnih pojavitev so izrazje iz krščanske in družbene terminologije ter pravno in geografsko izrazje, pogosto je zastopano tudi izrazje za materialno, zlasti kmečko kulturo in splošno psihološko izrazje. Področja z najštevilčnejšim raznolikim izrazjem so pravzaprav pričakovana, proti pričakovanju izstopa morda le splošno psihološko izrazje.

4 Analiza geselskih iztočnic *Drushina*, *Obitel* v slovarjih slovenskega jezika

Za analizo sta bili izbrani geselski iztočnici *Drushina* (v Registru z oznako *kra.*, tj. krajnjsko) in *Obitel* (v Registru z oznako *slo.*, tj. slovensko).

4.1 Zgodovinski slovarji

Geselsko iztočnico *družina* je po pregledu izrazja na spletišču *Fran* moč najti v petih zgodovinskih slovarjih (*Besedje slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja*; *Slovar jezika Janeza Svetokriškega*; *Slovensko-latinski slovar po: Matija Kastelec - Gregor Vorenc, Dictionarium Latino-Carniolicum (1608–1710)*, Maks Pleteršnik, *Slovensko-nemški slovar*; Vilko Novak, *Slovar stare knjižne prekmurščine*), v dveh splošnih slovarjih slovenskega jezika, tj. v *Slovenskem pravopisu* in v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika*, v narečnem slovarju *Slovenski lingvistični atlas 1* ter v šestih terminoloških slovarjih (*Botanični*, *Farmaceutski*, *Čebelarski*, *Geološki*, *Geografski*, *Gledališki terminološki slovar*); slednji nakazujejo terminološke širitve osnovnega pomena.

4.1.1 *Besedje slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja (Besedje16)*⁴

Geselska iztočnica *družina* je v *Besedju slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja* zavedena kot samostalnik ženskega spola, ki ga je najti zapisanega v 38 različnih virih devetih različnih avtorjev (Jurij Dalmatin, Jurij Juričič, Sebastijan Krelj, Hieronymus Megiser, Marija Trošt, Felicijan Trubar, Primož Trubar, Janž Tulščak, Janž Znojlišek), in sicer od leta 1550 do 1603.

družina⁵ *sam.* ž ♦ P: 38 (TC 1550, TC 1555, TE 1555, TT 1557, TR 1558, TT 1560, TL 1561, TAr 1562, *P 1563, TO 1564, TPs 1566, KB 1566, TL 1567, TPs 1567, KPo 1567, TC 1574, TP 1575, TC 1575, DJ 1575, DPa 1576, TT 1577, JPo 1578, DB 1578, TkM 1579, DC 1579, DPr 1580, DC 1580, TT 1581-82, DB 1584, DC 1584, DM 1584, TtPre 1588, MD 1592, TPo 1595, Tfm 1595, TtC 1595, ZK 1595, MTh 1603). (*Besedje16*)

Geselska iztočnica *obitelj* (v izvorniku zapisana *Obitel*) je zavedena kot samostalnik ženskega spola, ki ga slovar navaja zapisanega le v *Registru* Dalmatinovega prevoda *Biblije*.

obitelj *sam.* ž ♦ P: 1 (DB 1584-Reg3) (*Besedje16*)

4.1.2 *Slovar jezika Janeza Svetokriškega (Svetokriški)*

V *Slovarju jezika Janeza Svetokriškega* je geselska iztočnica *družina* slovnično označena s končnico za rod. ed. in s kvalifikatorjem za (ženski) spol, pomenska razlaga ni podana, jo je pa moč razbrati iz zapisanih primerov. Geselska iztočnica, končnica za rod. ed. in kvalifikator za spol ter primeri rabe medsebojno niso ločeni z

- 4 V oklepaju za vsakim naslovom slovarja je zabeležen tudi skrajšan zapis, kot ga je moč najti na spletišču *Fran*.
- 5 Geselski članki so zapisani kot v izvorniku (na spletišču *Fran*), za prispevek je bila poenotena le vrsta pisave (v *Times New Roman*), vse ostale tehnične značilnosti geselskih člankov so ohranjene.

ločili, sami primeri rabe pa so ločeni z nestičnimi pokončnimi črtami.

družina -e ž **družina**: imà gledat de drushina im. ed. nej lazhna | de bi njegova dershina im. ed. Prasnike poslovala | fe je bil shonal Nojefa, inu niega dershine rod. ed. | fvoij drushini daj. ed. ni sbuffedo, ni sđjanam pohushajna nedà | skerbejti fa hisho, drushino tož. ed., inu pofvejtna opravila | je poklizal fvoje lube otrozhizhe, inu vfo fvojo drushino tož. ed. | vřakatero nedello je vfo fvojo dershino tož. ed. k'řpuvidi k'řpidigi pelal (*Svetokriřki*)

Zavedenih je sedem primerov rabe, od katerih sta dva v im. ed., po eden v rod. in daj. ed., trije pa v tož. ed. Pomen geselske iztočnice je moč razbrati iz navedenih primerov, in sicer prevladuje pomenska raba skupine ljudi, ki jih družijo krvne vezi, tudi v širšem smislu, torej sorodstva (npr. *je poklizal fvoje lube otrozhizhe, inu vfo fvojo drushino*). Ugotovimo lahko torej, da gre za s primeri predstavljena dva pomena geselske iztočnice (družina v ožjem in družina v širšem smislu).

Geselska iztočnica *obitelj* (v izvirniku zapisana *Obitel*) v slovarju ni zavedena.

4.1.3 Slovensko-latinski slovar po:

Matija Kastelec - Gregor Vorenc, Dictionarium Latino-Carniolicum (1608–1710) (Vorenc)

Drugi slovar z zavedbo gesla *družina* je Kastelec-Vorenčev *Dictionarium Latino-Carniolicum (1608–1710)*, v katerem je beseda slovarsko označena kot samostalnik ženskega spola, brez končnice za rod. ed. Geselska iztočnica, kvalifikator za spol, oznaka za število zavedenih pomenov ter primeri rabe so medsebojno ločeni z vejico, posamezni pomeni so poudarjeni s krepko pisavo in zapisani v latinščini.

družina ž, F8, **contubernis**, ene *drushine* tovariš; **familia**, *drushina*, rúd, šlahta; **familiaris**, -re, kar *k'drushini* flilhi; **oxycratum**, enu šhleht pytje ša *drushino*, patoki; **paedagogium**, -gÿ, ena lhula, enu meiftu v'hihi, kir otrozi, inu *drushina* prebiva; **posca**, -ae vel **Lora**, enu šhleht pytje ša *drushino*, patoki; **vinum praeliganeum**, vinu s'narpoprei braniga grošdja ša *drushino*; **vinum secundarium**, ša *drushino* vinu (*Vorenc*)

Navedenih osem primerov pojasnjevanja latinske iztočnice s slovenskim izrazom *drushina* je mogoče združiti v štiri večje pomenske skupine, in sicer na prvem mestu nanašajoč se na združbo ljudi z istim namenom (*contubernis*), na drugem in tretjem mestu nanašajoč se na družino, krvno sorodstvo, v ožjem in širšem smislu (*familia*; *familiaris*), na četrtem mestu pa nanašajoč se na domače posle (*paedagogium*; *vinum praeliganeum* etc.).

Geselska iztočnica *obitelj* (v izvirniku zapisana *Obitel*) v slovarju ni zavedena.

4.1.4 Maks Pleteršnik, *Slovensko-nemški slovar* (*Pleteršnik*)

Pleteršnikov *Slovensko-nemški slovar* geselsko iztočnico *družina* označuje z naglasom, geselsko iztočnico od kvalifikatorja za samostalnik ženskega spola (*f*) ločuje z vejico, s številko navaja tri temeljne pomene, zapisane v nemščini (kar je pričakovano, saj gre za slovensko-nemški slovar), ki jih medsebojno ločuje s podpičjem; pomenska razlaga je od primerov ter navedbe virov ločena z vejico ali s podpičjem.

družína, *f.* 1) die Hausgenossen, *Mur., Cig.*; — 2) die Familie; veliko družino imeti; za družino skrbeti; — 3) das Gesinde, die Dienerschaft; veliko družine imeti; z družino jesti, mit den Leuten essen; devetero družine, neun Dienstboten, *Cig.*; družina mu je nezvesta; pa tudi: družina so mu nezvesti, *Met.-Mik.* (*Pleteršnik*)

Pleteršnik navaja le tri pomene geselske iztočnice *družina*, s pomensko povezavo prvega in tretjega pomena (die Hausgenossen; das Gesinde, die Dienerschaft), šele kot drugi pomen navaja družino, pri čemer ne ločuje med družino v ožjem ali širšem smislu. Zanimivo je, da zgolj pri drugem pomenu vira ne navaja, iz česar se da sklepati, da gre osnovni pomen besede, za katerega potrditve v literaturi avtor sam niti ni iskal.

Geselska iztočnica *obitelj* je v *Slovensko-nemškem slovarju* označena kot samostalnik ženskega spola, ki se pomensko sklada z drugim pomenom geselske iztočnice *družina* v istem slovarju. Za podkrepitev pojavnosti izraza so navedeni trije viri (dela Janežiča, Cigaleta, Levstika), dopisana pa je tudi starocerkevnoslovanska različica besede, ki nakazuje slovanski izvor, pri čemer primera v hrvaškem ali srbskem jeziku avtor ne navaja. Oznaka *nk.* je zelo široka in obsega vse knjige in časopise novejše dobe, kolikor ni omenjeno posebej (*Pleteršnik* XVI).

obîtelj,* *f.* die Familie, *Jan.*, *Cig. (T.)*, *Levst. (Nauk)*, *nk.*; — *hs.*; prim. stsl. obitěl. (*Pleteršnik*)

Geselski članek z iztočnico *obitelj* se pojavlja tudi v dodatku k slovarju, ki pa zgolj napoti h geselskemu članku v samem slovarju. **obítelj** (dodatek k slovarju) (nam. obîtelj). (*Pleteršnik*)

4.1.5 Vilko Novak, *Slovar stare knjižne prekmurščine* (*Prekmurski*)

Slovar stare knjižne prekmurščine Vilka Novaka geselsko iztočnico označuje z naglasom, in sicer s krativcem, torej s kračino sredi besede, ki je za sodobni slovenski *knjižni* jezik netipična, slovarsko geslo pa je nadalje označeno z obliko za roditelj ednine in s kvalifikatorjem za samostalnik ženskega spola (ž), geselska iztočnica od kvalifikatorja za besedno vrsto in spol ter pomena ne lo-

čuje z vejico, pomen, ki je zapisan poševnjeno, pa od primerov, ob katerih sta navedena tudi vira, ločena s podpičjem (*TF 1715, 29; TF 1715, 43*), ločuje z dvopičjem.

družina -e ž *služabniki, služinčad*: pokorna družina *TF 1715, 29*; tou izvo-
joi Drufini predlofiti more *TF 1715, 43 (Prekmurski)*

V slovarju je zabeležen le pomen služabniki, služinčad in ne tudi družina v krvnem sorodu (ki je sicer izkazan v *SLA1*). Glede na to, da je kot vir naveden *TF* (Ferenc Temlin) iz leta 1715, je pravzaprav presenetljivo, da primera nista označena s časovnim kvalifikatorjem, ki bi označeval starejša besedila, saj je v slovarju zajeto besedišče 25 jezikovno, avtorsko in vsebinsko najznačilnejših del v obdobju med letoma 1715 in 1886.

Geselska iztočnica *obitelj* (v izvorniku zapisana *Obitel*) v slovarju ni zavedena.

4.2 Splošni slovarji slovenskega jezika

Kot splošna slovarja slovenskega (knjižnega) jezika sta bila v analizo zajeta dva verjetno najpogosteje uporabljana, zagotovo pa med uporabniki najbolj uzaveščena, *Slovar slovenskega knjižnega jezika* in *Slovenski pravopis*.

4.2.1 Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ)

V *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* je geselski članek zapisan po sodobnih slovaropisnih načelih, z naglašeno geselsko iztočnico, z zapisanim rod. ed. ter s kvalifikatorjem za samostalnik (ženskega) spola, v oklepaju je zapisan tonemski naglas, geselska iztočnica od kvalifikatorja za besedno vrsto in spol ter pomene ni ločena z vejico, pomeni so zapisani poševnjeno in od primerov ločeni z dvodpičjem, navedenim pomenom sledi (v geselski iztočnici *družina*) še terminološko gnezdo (♦).

družina -e ž (f) **1.** *zakonski par z otroki ali brez njih*: ta družina stanuje v našem bloku; vsa družina je bila zbrana okrog mize; kmečka družina; biti iz dobre, poštene, premožne družine; šestčlanska družina; člani družine; publ. rojstni dan je praznoval v krogu družine; sosedje so si bili kakor ena družina *živeli so v slogi, prijateljstvu // eden od zakoncev in otroci*: imeti družino; preživljati, zanemarjati družino; ustvaril si je družino; pozdravlja vas Metka z družino; pren. koklja s svojo drobno družino **2.** *skupina ljudi, ki jih vežejo sorodstvene vezi*; *rodbina*: jetika je v družini; glasbena nadarjenost je v njihovi družini že tradicionalna; imena starih družin; zadnji potomec nekdaj znane družine / ekspr. denarja ni treba vračati, saj ostane vse v družini; pren. besedna družina; družina delovnih ljudi vsega sveta; družina zvezd **3.** *navadno s prilastkom skupina ljudi, ki jih druži organizirano skupno delo*: igralska, lovska, ribiška, strelska družina / dramska družina *ansambel, igralci* **4.** *raba peša služabniki, služinčad*: gospodar je nadzoroval družino na polju / star., s povedkom v množini moškega spola Družina so se poskrili v kleti in pod streho ali pa so pobegnili v bližnjo hosto (J. Trdina) **5.** *zastar. družčina, družba*: človeka slaba družina popači; imel je prijetno družino **6.** *biol. sistematska kategorija rastlinstva ali živalstva, nižja od reda*: družina psov; rastlina iz družine zlatičnic ♦ čeb. čebelja družina *biološka celota, ki sestoji iz delavk, matice in trotov*; lingv. družina jezikov *več po izvoru sorodnih jezikov*; rel. sveta družina *Jezus, Marija in sv. Jožef*; soc. nepopolna družina *v kateri manjka eden od staršev*; načrtovanje družine; tisk. črkovna družina *vse črkovne garniture istega tovarniškega imena (SSKJ)*

SSKJ ponuja kar šest različnih pomenov, od tega so temeljni trije: 1) zakonski par z otroki ali brez njih, 2) skupina ljudi, ki jih vežejo sorodstvene vezi; rodbina ter 3) skupina ljudi, ki jih druži organizirano skupno delo. Četrty pomen je označen s kvalifikatorjem *raba peša* (pomen služabniki, služinčad), peti pa s kvalifikatorjem *zastar.* (družčina, družba). Zadnji pomen pa ponuja možnost nadaljnjih pomenskih raziskav na ožjih strokovnih področjih,

saj je najprej zaveden kvalifikator *biol.* (biologija), ki s primeroma osvetljuje možnosti rabe tako za živalstvo kot rastlinstvo, v terminološkem gnezdu pa so izpostavljena strokovna področja čebelarstva, jezikoslovja, religije, sociologije, tiskarstva in zgodovine: *čeb.* (čebelja družina); *lingv.* (družina jezikov); *rel.* (sveta družina); *soc.* (nepopolna družina); *tisk.*; *zgod.* (družina).

Geselska iztočnica *obitelj* (v izvirniku zapisana *Obitelj*) je v slovarju zavedena, in sicer s kvalifikatorjem *zastar.* (zastarelo) ter v ožjem in širšem pomenu krvnega sorodstva.

obítelj -i ž (i) zastar. *družina, rodbina*: ta obitelj stanuje v sosednji hiši; biti iz dobre, ugledne obitelji / preživljati številno obitelj / ob rojstnem dnevu starega barona se je zbrala vsa obitelj (*SSKJ*)

4.2.2 Slovenski pravopis (*Pravopis*)

V *Slovenskem pravopisu* sta zavedena dva geselska članka z geselskima iztočnicama *družina*, in sicer prva kot občno, druga pa kot lastno ime. V *Slovenskem pravopisu* sta geselska članka zapisana, podobno kot v *SSKJ*, po sodobnih slovaropisnih načelih, z naglašeno geselsko iztočnico, z zapisanim rod. ed. ter s kvalifikatorjem za samostalnik (ženskega) spola, v oklepaju je zapisan tudi tonemski naglas, geselska iztočnica od kvalifikatorja za besedno vrsto in spol ter pomen ni ločena z vejico, pomenov ni zapisanih, zapisani so le primeri, ki raznolikost pomenov samo nakazujejo.

družína -e ž (i) štiričlanska ~; igralska ~; publ. praznovati v krogu ~e (*Pravopis*)

Družína -e ž, stvar. i. (i) |slovenski časopis| (*Pravopis*)

Občnoimenska geselska iztočnica ponuja tri pomena, ki so sicer ločeni s podpičji in ne tudi s številkami, in sicer gre sklepati na ožje krvno sorodstvo, na skupino ljudi, ki jih druží organizirano

skupno delo (primer nakazuje gledališko stroko), tretji primer pa je označen s kvalifikatorjem *publ.* (publicistično). Lastnoimenska geselska iztočnica daje informacijo, da gre za stvarno lastno ime (kvalifikator *stvar. i.*), v pokončnih oklepajih je navedena pomen-ska usmeritev.

Slovenski pravopis navaja tudi dva lastnoimenska geselska članka, pri katerih se v geselski iztočnici beseda družina nahaja na neprvem mestu, in sicer *Otrok in družina* ter *Sveta družina*, prvo označeno s kvalifikatorjem *stvar. i.* (stvarno lastno ime), drugi pa s kvalifikatorjem *oseb. i.* (osebno ime), v pokončnih oklepajih sta navedena pomena.

Otròk in družína -òka ~ -e m, stvar. i. (ò í ó í) |slovenska revija| (*Pravopis*)

Svéta družína -e -e ž, oseb. i. (é í) ver. |Jezus, Marija, Jožef| (*Pravopis*)

Geselska iztočnica *obitelj* (v izvorniku zapisana *Obitel*) v slovarju ni zavedena.

4.3 Narečni slovarji

Na spletišču *Fran* je zaenkrat dostopen zgolj *Slovenski lingvistični atlas 1*, ki zajema (SLA1 2014: 24) »besedje iz pomenskega polja 'človek'. Vprašanja za besedje iz tega pomenskega polja so v vprašalnici za SLA uvrščena v tri razdelke: I. Telo (vprašanja V001–V076), X. Bolezni (V474–V496) in XIII. Družina (V604–V646a), nekaj pa jih je zaradi asociativne povezanosti z drugimi iskanimi besedami razpršenih tudi po drugih razdelkih (skupaj 151 leksičnih vprašanj). [...] Vprašanja iz pomenskega polja »družina« zajemajo poimenovanja za člane ožje in širše družine oz. krvnega in nekrvnega sorodstva, pa tudi poimenovanja za člane tradicionalno organiziranega slovenskega kmečkega gospodarstva, za njimi pa še splošnejša poimenovanja, kot so V646A ljud-

je, V640 prijatelj, V739 sirota, T780(a) tuj, V780(b) tujec, T780(c) na tuje, V793 jerob itd. [...].«

4.3.1 Slovenski lingvistični atlas (SLAI)

V *Slovenskem lingvističnem atlasu* se geselska iztočnica *družina* po pregledu spletišča *Fran* pojavlja dvakrat, in sicer v dveh narečnih kartah. Prva karta (1/100) prikazuje odgovore anketiranih na 413 točkah po vprašalnicah za SLA na vprašanje *družina* (SLA V628) na celotnem slovenskem govornem območju. Pojavljajo se 4 različni odgovori v številnih narečnih izgovornih različicah: *družina*, *družinica*, *familja/familija*, *famEja*,⁶ le enkrat se v pomenu *družina* pojavi tudi *žlahta*, ki je v SLA sicer posebno vprašanje (*žlahta* (rod), SLA V629) in pomeni širše krvno sorodstvo, zajema pa 8 različnih odgovorov v številnih izgovornih različicah: *žlahta*, *rod*, *rodbina*, *sorodniki*, *parentad*, *kužini*, *kužinovi*, *familja/familija*. Geselska iztočnica *družina* izkazuje še pomen 'najeta oseba na večjem posestvu, graščini za pomoč pri delu, strežbi'⁷ (vprašanje *posel* po SLA V641), na slovenskem govornem območju sicer izraženo še z 8 izgovornimi različicami: *posel*, *družinče*, *hlapec*, *dekla*, *dela-vec*, *mlajši*, *težak*, *taberhar*.

Gradivo po SLA drugih pomenov geselske iztočnice *družina* ne izkazuje, v izkazanem gradivu prav tako ni moč najti iztočnice *obitelj*.

4.4 Terminološki slovarji

Na spletišču *Fran* je moč najti besedo *družina* v šestih različnih terminoloških slovarjih, in sicer v *Botaničnem terminološkem slovarju*, v *Farmaceutvskem terminološkem slovarju*, v *Čebelarskem terminološkem slovarju*, v *Geološkem* in v *Geografskem ter Gledališkem*

6 Z velikimi črkami so zapisani glasovi, ki v posameznih narečnih govorih sporadično izkazujejo neregularne odraze (SLA 2014: 17).

7 SLA (2014: 303).

terminološkem slovarju.⁸ Vsi terminološki slovarji imajo geselske članke zgrajene po sodobnih slovaropisnih načelih (z označitvi-jo mesta in vrste naglasa, s slovničnimi in slovarskimi označevalniki (kvalifikatorji) ter s pomensko/-imi razlago/-ami geselske iztočnice).

4.4.1 Botanični terminološki slovar (*Botanika*)

V *Botaničnem terminološkem slovarju* se geselska iztočnica *družina* pojavi dvakrat, prvič kot edini del besedne zveze, v drugem primeru pa kot desni prilastek jedrne besede *areal*. Opazen je pomenski premik prvotno izraza družbene terminologije na področje botanike, ki jo s prvotno pomenskostjo veže le dejstvo, da gre za neke vrste skupino.

družína -e ž sist.⁹ glavna taksonomska skupina med redom in rodom, po mednarodnem kodeksu botanične nomenklature poimenovana z dodanim končajem -aceae, npr. Asteraceae (*Botanika*)

areál družíne -a -- m fitogeogr.¹⁰ areal, na katerem je razširjena določena rastlinska družina PRIM.:¹¹ areál rodú (*Botanika*)

Geselska iztočnica *obitelj* (v izvorniku zapisana *Obitel*) v slovarju ni uvedena.

- 8 Zaporedje navajanja slovarjev in primerov strokovnega izrazja je, kot je zavedeno na spletišču *Fran*.
- 9 Strokovni označevalnik **sist./sistematika** kot eden izmed treh v slovar tematsko vključuje tudi taksonomske in sintaksonomske kategorije. (Opombo v geselski članek dodala avtorica prispevka.)
- 10 V *Botaničnem terminološkem slovarju* so s strokovnim označevalnikom **fitogeogr./fitogeografija** (poleg treh drugih označevalnikov) označeni termini, ki se nanašajo na rastline z vidikov: združba, okolje, razširjenost, varstvo narave. (Opombo v geselski članek dodala avtorica prispevka.)
- 11 Primerjaj izraz iz sorodne ali iste pojmovne skupine ali izraz z nasprotnim pomenom. Ista označitev se pojavi v vseh analiziranih primerih terminoloških slovarjev spletišča *Fran*. (Opombo v geselski članek dodala avtorica prispevka.)

4.4.2 *Farmaceutski terminološki slovar (Farmacija)*

V *Farmaceutskem terminološkem slovarju* se geselska iztočnica *družina* pojavi dvakrat, prvič kot edini del besedne zveze, v drugem primeru pa kot levi prilastek jedrne besede *farmacevt*. Opazen je pomenski premik prvotno izraza družbene terminologije na področje farmacije, ki jo s prvotno pomenskostjo veže le dejstvo, da gre za neke vrste skupino, v prvem geselskem članku zapisano kot rod.

družína -e ž farmakognoz.¹² takson, ki vsebuje rodove (*Farmacija*)

družínski farmacévt -ega -a m družínska farmacévtka -e -e ž lek. farm.¹³ farmacevt, praviloma v izbrani lekarni, ki ga družina pooblasti za vodenje dokumentacije v zvezi z njeno uporabo zdravil PRIM.: izbráni farmacévt (*Farmacija*)

Geselska iztočnica *obitelj* (v izvirniku zapisana *Obitel*) v slovarju ni uvedena.

4.4.3 *Čebelarski terminološki slovar (Čebelarstvo)*

V *Čebelarskem terminološkem slovarju* se geselska iztočnica *družina* pojavi enkrat in bralca napoti h geselski iztočnici s sestavino *družina* na drugem mestu, torej k iztočnici, v kateri je beseda *družina* še vedno jedrna beseda besedne zveze *čebelja družina*. Družinskost je opredeljena kot biološka celota, kar je v najširšem pomenu družina ne glede na vrsto bitij, ki jih sicer združuje.

družína -e ž →¹⁴ čebélja družína (*Čebelarstvo*)

čebélja družína -e -e in **družína** -e ž biološka celota iz čebel delavk,

12 Farmakognozija. (Opombo v geselski članek dodala avtorica prispevka.)

13 Lekarniška farmacija. (Opombo v geselski članek dodala avtorica prispevka.)

14 Puščica, kazalka, napotilo k strokovno ali/in jezikovno ustrežnejšemu ali pogosteje uporabljanemu izrazu, kjer je celotna informacija o strokovnem izrazu. Ista označitev se pojavi v vseh analiziranih primerih terminoloških slovarjev spletišča *Fran*). (Opombo v geselski članek dodala avtorica prispevka.)

matice in trotov z močnim socialnim vedenjem, ki je nujno za preživetje vrste S:¹⁵ zastar. čebélna družína PRIM.: izrojènec, iztépanec, mátičar, redník, stárter (*Čebelarstvo*)

Geselskemu članku z iztočnico *družína* sledi kar 44 geselskih iztočnic, ki se nanjo pomensko navezujejo oz. jo natančneje opredeljujejo, tako da se da že iz samih geselskih iztočnic, tudi že brez iskanja njihove natančnejše pomenske razlage v geselskih člankih, razbrati celotno življenje čebelje družine, kar kaže na izjemen pomen čebelje družine v čebelarstvu.

Geselske iztočnice z jedrno besedo *družína*: brezmatična čebélja družína -e -e -e ž; čebélja družína -e -e ž; čebélja družína na sátju -e -e - - - ž; čebélna družína -e -e ž; dívja čebélja družína -e -e -e ž; dvómátična čebélja družína -e -e -e ž; dvónakládna čebélja družína -e -e -e ž; gospodárska čebélja družína -e -e -e ž; gózdna čebélja družína -e -e -e ž; izrojèna čebélja družína -e -e -e ž; izrópana čebélja družína -e -e -e ž; izzímljena čebélja družína -e -e -e ž; kontrólna čebélja družína -e -e -e ž; krížana čebélja družína -e -e -e ž; máterna čebélja družína -e -e -e ž; mátična družína -e -e ž; mōčna čebélja družína -e -e -e ž; nèrojíva čebélja družína -e -e -e ž; nèzapážena čebélja družína -e -e -e ž; očétna čebélja družína -e -e -e ž; odbrána čebélja družína -e -e -e ž; odmíla čebélja družína -e -e -e ž; osirotéla čebélja družína -e -e -e ž; oslabljèna čebélja družína -e -e -e ž; pádla čebélja družína -e -e -e ž; pomóžna čebélja družína -e -e -e ž; poskúsna čebélja družína -e -e -e ž; prelegajóča čebélja družína -e -e -e ž; preživálna čebélja družína -e -e -e ž; pridobítna čebélja družína -e -e -e ž; prvôtna čebélja družína -e -e -e ž; redníška čebélja družína -e -e -e ž; rezèrvna čebélja družína -e -e -e ž; rojíva čebélja družína -e -e -e ž; rópana čebélja družína -e -e -e ž; šíbka čebélja družína -e -e -e ž; trótovska družína -e -e ž; umétna čebélja

15 Sopomenka (sinonim); strokovni izraz z enakim pomenom. Ista označitev se pojavi v vseh analiziranih primerih terminoloških slovarjev spletišča *Fran*. (Opombo v geselski članek dodala avtorica prispevka.)

družina -e -e -e ž; vzrêjna čebélja družína -e -e -e ž; zapážená čebélja družína -e -e -e ž; zazímljena čebélja družína -e -e -e ž; zrêjna čebélja družína -e -e -e ž; žíválna čebélja družína -e -e -e ž.

Geselska iztočnica *obitelj* (v izvirniku zapisana *Obitel*) v slovarju ni zavedena.

4.4.4 Geološki terminološki slovar (Geologija)

V *Geološkem terminološkem slovarju* se geselska iztočnica *družina* pojavi dvakrat, prvič kot edini del besedne zveze, v drugem primeru pa kot jedrna beseda dvobesedne besedne zveze. Opazen je pomenski premik prvotno izraza družbene terminologije na področje geologije, ki jo s prvotno pomenskostjo veže le dejstvo, da gre za neke vrste skupino, v prvem geselskem članku zapisano kot enota, ki združuje več podobnih ali zelo sorodnih rodov, v drugem geselskem članku pa izpostavljeno kot skupina.

družína -e ž (lat. familia) biološka sistematska enota, ki združuje več podobnih ali zelo sorodnih rodov (*Geologija*)

družína kamnín -e -- ž zastar. → skupína kamnín (*Geologija*)

Geselska iztočnica *obitelj* (v izvirniku zapisana *Obitel*) v slovarju ni zavedena.

4.4.5 Geografski terminološki slovar (Geografija)

V *Geografskem terminološkem slovarju* se geselska iztočnica *družina* pojavi dvakrat, prvič kot edini del besedne zveze, v drugem primeru pa kot jedrna beseda dvobesedne besedne zveze. Vsi trije pomeni geselske iztočnice družina opredeljujejo skupnost oz. skupino ljudi bodisi dveh zakoncev, staršev ali otrok, bodisi zakonsko zvezo, krvno sorodstvo in skupno gospodinjstvo. Tretji, tj. ožji pomen *družine*, že kaže širitev na drugo sorodstvo, opredeljuje pa ga

kot tisto, ki živi v skupnem gospodinjstvu. V drugem geselskem članku (*velika družina*) je pomensko zavedeno širše sorodstvo, tj. družinska skupnost, ki vključuje člane izven zakoncev in njihovih otrok.

družina -e ž **1.** demogeogr.¹⁶ družbeno in pravno priznana skupnost dveh zakoncev različnega spola z njunimi otroki **2.** demogeogr. življenjska skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno družbeno varstvo **3.** demogeogr. skupina ljudi, ki jih povezuje zakonska zveza, krvno sorodstvo in skupno gospodinjstvo (*Geografija*)

velika družina -e -e ž **1.** demogeogr. družinska skupnost, ki jo poleg klasične družine staršev in otrok sestavljajo tudi bližnji krvni sorodniki, njihovi zakonci in otroci, povezani v delovno, gospodarsko skupnost **2.** demogeogr. družinska skupnost, sestavljena iz jedra družine, starih staršev in vseh otrok, ki skupaj ustvarjajo prihodke, razpolagajo z njihovo porabo (*Geografija*)

Geselska iztočnica *obitelj* (v izvirniku zapisana *Obitel*) v slovarju ni zavedena.

4.4.6 *Gledališki terminološki slovar (Gledališče)*

V *Gledališkem terminološkem slovarju* se geselska iztočnica *družina* pojavi trikrat, v vseh primerih kot drugi, jedrni del dvo-besedne besedne zveze. Prva pojavitev (*gledališka družina*) napoti bralca h geselski iztočnici s sestavino *igralska družina*, ki v obeh pomenih izraža skupino igralcev, tako tudi v geselskem članku *radijska družina*, v katerem je sicer izpostavljen radijski medij.

gledališka družina -e -e ž → igralska družina (*Gledališče*)

igralska družina -e -e ž **1.** nekdam manjša skupina igralcev, ki se ukvar-

16 Demogeografija. (Opomba v geselski članek dodala avtorica prispevka.)

ja z gledališčem S: gledališka družina **2.** zgod.¹⁷ v slovenskem okolju gostujoča skupina igralcev, zlasti nemških, italijanskih S: gledališka družina (*Gledališče*)

rádijska družina -e -e ž zlasti med obema vojnama skupina igralcev, ki izvaja radijske igre (*Gledališče*)

Geselska iztočnica *obitelj* (v izvirniku zapisana *Obitel*) v slovarju ni zavedena.

5 Sklep

Prispevek prinaša pregled rabe geselskih iztočnic *Drushina* 'družina' in *Obitel* 'obitelj' kot strokovnih izrazov Registra prevoda Dalmatinove *Bible* (rabljena predvsem v pomenu ožjega in širšega sorodstvenega razmerja, česar v *Besedju slovenskega knjižnega jezika v 16. stoletju* sicer ni razbrati) v zgodovinskih, splošnih, narečnih in terminoloških slovarjih slovenskega jezika na spletišču *Fran*, s čimer izkazuje (ne)kontinuiranost in pomenske širitve/ožitve slovarske rabe od 16. do 21. stoletja.

Geselska iztočnica *družina* je zavedena v vseh obravnavanih slovarjih, geselska iztočnica *obitelj* pa le v dveh zgodovinskih, v *Besedju slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja* in v Pleteršnikovem *Slovensko-nemškem slovarju*, ter zgolj v enem splošnem slovarju, *Slovarju slovenskega knjižnega jezika*. Že Pleteršnikov slovar posredno z navedbo iztočnice *obitelj* v dodatku k slovarju in z napolitvijo h geselski iztočnici *družina* nakazuje upadanje rabe, to pa se zgolj še potrdi s kvalifikatorjem *zastar.* v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* in v neomembi v *Slovenskem pravopisu*.

Geselska iztočnica *obitelj* prinaša zgolj en pomen (*Slovar slovenskega knjižnega jezika*), geselska iztočnica *družina* pa je z več pomeni označena v Kastelec-Vorenčevem *Slovensko-latinskem slo-*

17 Zgodovinsko poimenovanje. (Opombo v geselski članek dodala avtorica prispevka.)

varju (3 pomeni), v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (6 pomenov) ter v Pleteršnikovem *Slovensko-nemškem slovarju* in *Slovenskem pravopisu* (3 pomeni). Pri zgledih v *Slovarju jezika Janeza Svetokriškega* (7 zgledov) pomeni niso določeni. Kjer je navedenih pomenov več, gre bodisi za člane ožjega ali širšega (krvnega) sorodstva, služničadi ali katere koli druge skupine ljudi, ki jih druží skupni cilj.

Terminološki slovarji ponujajo pomene posameznih strokovnih področij izključno za geselsko iztočnico *družina* (in ne tudi za geselsko iztočnico *obitelj*), od katerih je pomensko izjemno razčlenjena geselska iztočnica (*čebelja družina* v čebelarstvu, ostala strokovna področja ponujajo zgolj po eno ali dve pomenski razlagi. *Družina* v vseh pomenih v najširšem smislu zaznamuje neko skupnost, skupino, celoto, rod, s čimer ozke strokovne pomene vendarle lahko povežemo s temeljnimi pomeni zgodovinskih, splošnih in narečnih slovarjev.

Ugotoviti je moč, da je primer *družina* iz družbene terminologije, kot ga je zapisal Dalmatin v Registru prevoda *Biblije*, v obravnavanih slovarjih (dostopnih na spletišču *Fran*) od 16. do 21. stoletja še kako živ, pomensko večinoma tudi relativno primerljivo predstavljen. Beseda *družina* je s svojo živostjo zagotovo povzročila tudi prenos na druga strokovna področja, s skupnim imenovalcem označitve skupine nečesa. Beseda *obitelj*, po Pleteršniku tudi sicer slovanskega izvora, v 16. stoletju še izkazuje živost, vendar v izrazito manjši meri kot *družina*, konec 19. stoletja pa izkazuje pešanje rabe, ki se potrdi kot zastareli ostanek jezika v 21. stoletju.

6 Viri in literatura

- Kozma AHAČIČ, 2007: *Zgodovina misli o jeziku in književnosti na Slovenskem: protestantizem*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU, ZRC SAZU.
- Ljudmila BOKAL, 2008: zametki terminologije v Registru Dalmatinovega preвода Biblije. *Slavistična revija* 56/2008, št. 4, 57/2009, št. 1. 279–291.
- Jurij DALMATIN: *Biblija*. <http://www.dlib.si/rokopisi/biblia/biblia.html>, dostop 6. 7. 2015.
- Velemir GJURIN, 1984: Register 1584 kot slovaropisni dosežek. *Slavistična revija* 32/3. 183–208.
- Monika KALIN GOLOB, 2008: *Jezikovnokulturni pristop h knjižni slovenščini*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. 79.
- Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2001: *Obredna terminologija v razvoju slovenskega knjižnega jezika (Od brižinskih spomenikov do ustalitve enotne knjižne norme sredi 19. stoletja)*. (Doktorska disertacija). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- –, 2002: Liturgična terminologija v protireformaciji in baroku (1595–1768). *Jezikoslovni zapiski* 8/1. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. 13–27.
- –, 2005: O terminoloških besednih zvezah v krščanski terminologiji preteklih dob. Knjižno in narečno besedoslovje slovenskega jezika. Maribor: Slavistično društvo Maribor (*Zora* 32). 334–352.
- –, 2009: Razvoj slovenskega strokovnega izrazja. *Terminologija in sodobna terminografija*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 49–74.
- Majda MERŠE, 2006: Slovensko besedje v Megiserjevih slovarjih (1592, 1603) in knjižnojezikovna raba v 16. stoletju. *Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*. Maribor: Slavistično društvo Maribor (*Zora* 41). 485–493.
- France NOVAK, 2004: *Samostalniška večpomenskost v jeziku slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU (Linguistica et philologica).
- Martina OROŽEN, 1983/84: Dalmatinov Register – prvi sinonimni slovarček slovenskega knjižnega jezika. Razvoj slovenske jezikoslovne misli. *JiS* 29. 196–201.
- –, 1984: Razvojne smernice v besedišču Dalmatinovega in Japljevega preвода Biblije (1584–1784–1791). *XX. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani. 249–274.
- –, 1986a: Pomenska in stilistična izraba »Registra« v sobesedilu Dalmatinove Biblije. *16. stoletje v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi*. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani. (Obdobja 6). 403–425.
- –, 1986b: Oblikovanje slovenskega strokovnega izrazja. *Slovenski jezik v znanosti 1. Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 133–150.

- –, 1993: Kontinuiteta starocerkvenoslovenskega besedišča v slovenskem jeziku. Razvoj slovenske jezikoslovne misli. SR 41. 143–160.
- Spletišče *Fran*: <http://www.fran.si/>, dostop 6. 7. 2015–16. 7. 2015 (Slovarji: *Besedje slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja*; *Slovar jezika Janeza Svetokriškega*; *Slovensko-latinski slovar po: Matija Kastelec - Gregor Vorenc, Dictionarium Latino-Carniolicum (1608–1710)*; Maks Pleteršnik, *Slovensko-nemški slovar*; Vilko Novak, *Slovar stare knjižne prekmurščine*; *Slovenski pravopisu*; *Slovar slovenskega knjižnega jezika*; *Slovenski lingvistični atlas 1* (17, 303); *Botanični terminološki slovar*; *Farmaceutski terminološki slovar*; *Čebelarski terminološki slovar*; *Geološki terminološki slovar*; *Geografski terminološki slovar*; *Gledališki terminološki slovar*).
- Špela VINTAR, 2008: *Terminologija: terminološka veda in računalniško podprta terminografija*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Oddelek za prevajalstvo. 14.
- Jože TOPORIŠIČ, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba. 315.
- –, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja. 28–30.
- Melita ZEMLJAK JONTES, 2014: *Jezikovna kultura v teoriji in (šolski) praksi*. Maribor: Študentska založba Litera. 132–133.

UDC 811.163.6"15"929 Dalmatin J.

*Melita Zemljak Jontes****Drushina and Obitel* as technical terms from the Register of the translation of Dalmatin's *Biblija* in the dictionaries of the Slovene language on the *Fran* website**

The article elucidates the use of the common technical terms *Drushina* ('family') and *Obitel* ('family') from the sphere of social terminology, as Jurij Dalmatin recorded them in the Register of his translation of *Biblija*. The author shows to what extent and with which semantic markers these two technical terms occur in historical dictionaries, in contemporary general dictionaries of the Slovene (standard) language and in terminological dictionaries on the *Fran* website, thus showing the (non-)continuity and semantic extension/restriction of the dictionary use of both technical terms from the 16th to the 21st centuries. The headword *družina* is cited in all the dictionaries dealt with, while the headword *obitelj* occurs in only two of the historical dictionaries – in *Besedje slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja* and in Pleteršnik's *Slovensko-nemški slovar* – and in only one general dictionary – *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. The headword *obitelj* carries just one meaning, while the headword *družina* has several meanings; it can refer to members of a narrow or broad (blood) relationship or household servants or any other group of people linked by a common goal. Terminological dictionaries offer the meanings of individual technical spheres exclusively for the headword *družina*; in all meanings in the broadest sense it denotes some community, group, complete entity, family, whose narrow technical meanings can nevertheless be linked with the basic meanings of the historical, general and dialect dictionaries. It can be established that the example *družina* from social terminology, such as Dalmatin recorded in the Register of the translation of *Biblija*, in the dictionaries treated (available on the *Fran* website) from the 16th to the 21st centuries is still completely alive, semantically it is also mostly represented in a relatively comparative manner. The word *družina* with its animacy certainly brought about its transfer to other technical spheres, with the common denominator of designating a group of something. The word *obitelj*, also of Slavonic origin according to Pleteršnik, shows animacy in the 16th century, though to a definitely smaller degree than *družina*, but by the end of the 19th century its use was waning, which is confirmed by it being an archaic remnant of the language in the 21st century.

Key words: technical expressions, social terminology, *Drushina*, *Obitel*, *družina*, *obitelj*, Jurij Dalmatin, Register, *Biblija*.